

Remissvar

Ålands landskapsregering
Lagberedningen
registrator@regeringen.ax

Er referens
ÅLR 2018/1747

Datum
2018-05-18

Kontaktperson
Johanna Fogelström-Duns, myndighetschef

Utlåtande om lagförslag om reform av kommunstrukturen på Åland

ÅOM 2018/09

På begäran från Ålands landskapsregering, lämnar Ålands ombudsmannamyndighet härmed sina synpunkter utifrån myndighetens uppdrag och baserat på myndighetens erfarenheter.

Ålands ombudsmannamyndighet är en oberoende myndighet som är administrativt underställd Ålands landskapsregering. Myndigheten har som verksamhetsområden och övergripande målsättning enligt landskapslag (2014:33) om Ålands ombudsmannamyndighet att verka för att främja och trygga

1. den enskildes rätt till likabehandling i enlighet med landskapslagen (2005:66) om förhindrande av diskriminering i landskapet Åland,
2. den enskildes rätt till likabehandling i enlighet med landskapslagen (1989:27) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män,
3. barns ställning och rättigheter i enlighet landskapslag (2014:33) om Ålands ombudsmannamyndighet,
4. klientens ställning och rättigheter inom socialvården i enlighet med landskapslagen (1995:101) om tillämpning i landskapet Åland av riksförfattningar om socialvård samt
5. patientens ställning och rättigheter inom hälso- och sjukvården i enlighet med landskapslagen (1993:61) om tillämpning i landskapet Åland av lagen om patientens ställning och rättigheter.

Myndigheten handhar även konsumentrådgivning för att främja och trygga konsumenters intressen i enlighet med vad som föreskrivs särskilt, d.v.s. i enlighet med lag om konsumentrådgivning (FFS 800/2008) och förordning om skötsel i landskapet Åland av uppgifter som gäller konsumentrådgivning (FFS 1180/2009).

De senaste tre åren (2015–2017) har myndigheten haft drygt 2 000 kontakter relaterade till ovan beskrivna uppdrag.

Behov av en reform av kommunstrukturen på Åland

Det är myndighetens bedömning att en kommunstrukturereform med färre och starkare kommuner skulle stärka rättigheterna för de flickor, pojkar, kvinnor och män på Åland som är klienter inom kommunens socialservice. Detta förutsatt att reformen inbegriper en ny organisation, tydliga riktlinjer och planer för verksamhetsutveckling, kompetensutveckling och stöd för de yrkesgrupper som arbetar inom kommunal

verksamhet. Möjligheten att arbeta i större enheter med utrymme att utveckla och rekrytera specialistkompetens skulle stärka rättssäkerheten för kommuninvånarna.

Myndigheten välkomnar möjligheten som en kommunstrukturreform kunde innebära för att förenkla och förstärka det viktiga samspelet, samarbetet och möjliga framtida gemensamma utvecklingsområden mellan kommunernas verksamheter så som utbildningsväsende och socialvård å ena sidan och landskapets hälso- och sjukvård, utbildningsväsende och arbetsmarknadsservice å andra sidan. Detta skulle i sin tur gagna varje flicka, pojke, kvinna, man och familj som med dagens organisation behöver stöd från flera instanser, vilket kan innebära stora påfrestningar för personer som befinner sig i kris eller en svår livssituation.

Färre och större kommuner skulle även möjliggöra utveckling eller rekrytering av specialistkompetens för att stödja kommunerna vad gäller främjande av jämställdhet, likabehandling, tillgänglighet för personer med funktionsvariationer och stärkandet av barns och ungas rättigheter och delaktighet. Åland har förbundit sig genom FN-konventioner att säkerställa dessa rättigheter för alla invånare. De är också fundamentala i arbetet för ett hållbart och bärkraftigt Åland. För att leva upp till dem krävs ett helhetsgrepp där all kommunal verksamhet omfattas, inte bara kommunernas socialtjänst. Här finns ett stort utvecklingsbehov på Åland som större enheter kunde tackla med annan kraft än dagens organisation.

Myndigheten är orolig för att beslutsfattare ska se en kommunstrukturreform som en möjlighet till inbesparingar eller personalnedskärningar. Tvärtom borde den ses som en möjlighet till omfördelning av resurser utifrån den åländska befolkningens behov och utvecklingsmöjligheter för förbättringar. Utöver ovan nämnda nya eller utvecklande av specialistkompetens, ser vi att arbetsbelastningen inom exempelvis barnskyddsverksamheten har ökat och behöver mer resurser för att säkerställa barnens bästa och för att bibehålla kompetent personal. Vi ser även behov av fler vuxna resurspersoner knutna till barn och ungdomar, tex inom grundskolan. Vi ser också med oro på att kommuner ibland förefaller låta socialbudgeten styra beslut istället för klienternas behov och rättigheter.

En reform kunde även bidra till att stärka demokratin på Åland då den lokala närdemokratin – förutom de formella processerna i form av allmänna val – idag även bygger på informella strukturer och kontaktnät som ej är kända eller otillgängliga för nya kommuninvånare. Det kan bidra till upplevelser av diskriminering. En kommunstrukturreform kunde även verka till att stärka integritetsskyddet för enskilda då avståndet mellan kommuninvånare och beslutsfattare idag ibland kan vara (för) nära.

Ålands ombudsmannamyndighet understöder att en reform av kommunstrukturen på Åland är önskvärd och nödvändig, men avstår från att kommentera detaljerna i lagtexterna.